

ЈОВАН (ЈОН, ЈОЗЕФ) ИВАНОВИЋ (1845, Темишвар–1902, Букурешт)

Јован Ивановић је био румунски композитор, диригент, мултиинструменталиста и инспектор војне музике српског порекла, који се родио 1845. године у Темишвару, у ондашњој Хабзбуршкој монархији, а данас територији Румуније.

Још у раној младости је показивао интересовање за музику, свирајући флауту. Похађао је основну и средњу школу у родном месту. Током школовања се придружује војном оркестру 6. армијског пука, где је свирао кларинет. Показивао је изразит таленат и био је најбољи музичар у оркестру пука, те је почео да узима приватне часове музике код Алоиза Ридла у Галацу и тада познатог учитеља музике Емила Лера у Јашију. Ивановић врло брзо постаје концерт-мајстор, а касније и капел-мајстор војног оркестра и одлази на гостовања по Румунији.

Од 1879. до 1894. године деловао је као капел-мајстор војних ансамбала у Тулчи, Фокшани и Букурешту.

Ивановић је аутор преко 350 композиција за различите оркестарске саставе, али се од тога као најквалитетнији издвајају валцери и маршеви по којима је он био веома познат. По ономе што је остало од његовог опуса, може се закључити да је био типични представник аустро-угарског војног музичара који је компоновао под јаким утицајем композитора као што су Јозеф Ланер, Јохан Штраус (старији и млађи), Јозеф Хелмесбергер (старији) и други. То су већином валцери, маршеви, полке, серенаде, кадрили и слични жанрови, компоновани углавном за оркестар, али и салонске ансамбле камерног типа какви су били популарни у то доба. Већ и у самим називима композиција, попут „La Serenade”, „Schiffers Tochterlein”, „Seufzer Waltz”, „Szerenade Zigeuneren”, „Liebes Klange Polka”, „Sturm Galopp”, „Der Liebesbote Waltz”, може се јасно увидети контекст њиховог настанка, а то је епоха романтизма и расцветалог (франц. flamboyant) бидермајер стила током друге половине 19. века, на територији аустро-угарске царевине.

Овај данас заборављени композитор је аутор једног од најпопуларнијих концертних валцера на овим средњоевропским просторима, а то је валцер „Дунавски валови” („Donauwellen”) који својом мелодијом плени и подсећа на минуло доба забава на племићким дворовима некадашње аустро-угарске царевине. Оригинална партитура ове композиције је посвећена извесној Сари Фрид. Касније је једно издање посвећено извесној Еми Гебауер, супрузи угледног издавача Константина Гебауера. Издавачи из чак шездесет земаља су били заинтересовани да објаве партитуру овог валцера.

На чувеној „Светској изложби 1889. године” у Паризу, изведена је ова композиција у оркестрацији композитора и диригента Емила Валдтојфела и побрала је муњевите аплаузе од стране окупљене француске елите и иностраних гостију.

О Ивановићевом животу и каријери нема, нажалост, много података, те је слика о његовом професионалном животу прилично непотпуна, али сећања савременика музичара могу у значајној мери да помогну у његовој реконструкцији. Познати тамбураш и композитор Васа Јовановић из Новог Сада, гостовао је са својим оркестром у Букурешту и тада се упознао са Јованом Ивановићем и касније записао неколико редака својих сећања на угледног композитора, који је „наше горе лист”. Тако Јовановић сведочи да је у Франковићевој кафани „Делфи” ансамбл свирао десетак дана. На репертоару су имали већином класичну музику, оркестрирану за њихов тамбурашки састав и сваке вечери слушала их је најотменија публика. Један господин је био редован посетилац локала, који је са нарочитом пажњом слушао свирање српских тамбураша. Једне вечери, за време паузе, многи угледни гости почеше да прилазе том господину, честитајући му на нечему.

По причању Јовановића, он је, пролазећи поред тог расположеног друштва, чуо да присутни изговарају презиме Ивановић. Када је то пренео својим друговима, они закључише да је реч о познатом музичару Јовану Ивановићу, па одмах засвираше његов, већ тада свима добро познати валцер, „Дунавски таласи”. Сви се намах утишаше, а Ивановић се одвоји од велике групе својих поштовалаца и са највећом пажњом саслуша свирање композиције која га је прославила. После одсвираног валцера, Ивановић приђе тамбурашима и, рукујући се са њима, захвали им на дивном музицирању и рече им да је управо обавештен о свом постављењу за главног капелника румунског двора.

Васа Јовановић такође сведочи о томе да је Јован Ивановић хтео да пренесе своје богато професионално искуство у Краљевину Србију и да тамо оснује Високу школу за музику, међутим краљ Милан Обреновић га је одбио у писму, рекавши да „За музику буџета нема, треба војску опремати...”. Јовановић се сећа Ивановићевих речи изговорених том приликом у Букурешту – да он, као неко ко је српског порекла, у Србији нема подршку, него да, ето, овде остварује успехе и да се то цени.

Овај податак говори у прилог томе да је и Ивановић био један од бројних појединаца музичара који су желели да се народ у Србији музички образује, али је то увек наилазило на неодобравање доносилаца одлука или је било кратког даха, све до појаве и ауторитета Стевана Стојановића Мокрањца, који је у Београду основао 1899. прву музичку школу.

У ондашњој Краљевини Румунији Јован Ивановић две године пред смрт добија национално намештење генералног инспектора војне музике. Умро је у Букурешту 1902. године.

Немачки часопис „Die Musik” га годину дана након смрти проглашава за „краља румунских валцера”, а постхумно је проглашен и за почасног грађанина Града Темишвара. Његов унук Андреј Ивановић је успешни концертни пијаниста и један од водећих пропагатора и интерпретатора Ивановићевог опуса. Композиција „Дунавски валови” је доживела и још увек доживљава (прим. прир.) небројене аранжмане и транскрипције за различите ансамбле и инструменте. Издавачи музикалија и нота и данас у земљама Европе, али и изван ње објављују реиздања овог бесмртног валцера.

Популарна немачка глумица Марлен Дитрих је 1931. године извела валцер „Дунавски валови” на клавиру, у једној сцени популарног филма „Dishonored” („Обешчашћена”), редитеља Јозефа фон Штернберга, што је допринело великој популарности ове композиције и ван уског музичког миљеа. Касније су варијанте ове мелодије у Сједињеним америчким државама изводили и чувени певачи поп музике Френк Синатра и Том Џоунс, а добијала је и различите преображаје у цез аранжманима Ђанга Рајнхарта и Глен Милера. У Америци је ова песма постала позната и у верзији Ал Џолсона и Саула Чаплана из 1946. године под називом „Anniversary Song” и као таква је доспела на високу позицију другог места на листи музичких нумера угледног „Billboard” часописа. Ивановићев валцер је коришћен у филму „Отац на службеном путу” Емира Кустурице, који је добио награду „за најбољи филм” на Међународном филмском фестивалу у Кану, у Француској 1985. године.

Музички примери:

Јован Ивановић, [концертни валцер „Дунавски валови”](#) („Donauwellen”), Оркестар народне опере из Беча (диригент: Франц Бауер Тојсл), 1880. године;

Јован Ивановић, [Марш посвећен надвојводи Карлу Лудвигу, оп. 129](#), Чешки камерни филхармонијски оркестар „Pardubice” (диригент: Џон Георгиадис)